

УДК 821.161.2'06.09:325

**МЕТРОПОЛІЯ, КОЛОНИЯ, ОКУПАЦІЯ,
ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД
У ЛІТЕРАТУРНОМУ КОНТЕКСТІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Любомир СЕНИК

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української літератури,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
тел. (0038 032) 239 41 90*

У статті йдеться про сутнісні ознаки літератури, яка переживає різні історичні етапи, зокрема перебуваючи в умовах тоталітаризму, колоніальної залежності і в так званому постколоніальному, незалежницькому етапі.

Ключові слова: метрополія, імперія, колонія, постколоніальний період, національна ідентичність, колабораціонізм.

Різні інтерпретації зазначених у титулі статті понять пояснюються різними підходами та світоглядним і суб'єктивним привнесенням в інтерпретацію відповідних суджень. Водночас об'єктивність інтерпретації забезпечується *фактичним* станом досліджуваного об'єкта, в цьому випадку художньої літератури. Отже, пояснення термінів обов'язково потрібно пов'язувати з предметом дослідження. Коли ж йдеться про літературу ХХ століття, вужче – добу розстріляного відродження, то, зазвичай, постає проблема бездержавності нації, становища літератури в цих умовах і, природно, відповідна термінологія, необхідна для визначення цього стану.

З ліквідацією Гетьманщини (XVIII ст.) Україна остаточно опинилася у володінні Російської імперії. Звісно, що в таких випадках з'являються терміни “колонія” і “метрополія”, які вказують на підпорядкованість регіону, окраїни і т.д., підвладних центру (метрополії), втрату самостійницького життя. Це та взаємозв'язана з двох компонентів (центру і регіону) безальтернативна реальність, яка існує незалежно від волі інтерпретатора (об'єктивна реальність). Інша річ, наскільки колоніальний елемент проникає в метрополію, вносячи відповідний фермент, але від цього суть справи не змінюється. Отже, в стосунках Україна–Росія на той час (XVIII ст.) виявлялася залежність від “центру”, повна підпорядкованість йому. Ця підпорядкованість наявна незалежно від культурницьких та інших впливів, які йдуть з “регіону”, але вони, впливи, не настільки потужні, щоб змінити *політичний* статус регіону (колонії) та й самої метрополії.

З розвалом Російської імперії на території “регіональної” України утворилася самостійна державна структура – УНР, а на західних землях, що перебували в Австро-Угорській імперії, – ЗУНР; ці дві держави об'єдналися в одну – УНР, яку визнано світове співтовариство і яка мала найважливіші ознаки державності: національну армію, національну валюту і НБ, здійснювала самостійну внутрішню і зовнішню політику, оскільки стала *суб'єктом* міжнародних відносин і, отже, мала своїх дипломатичних представників у державах, які визнали УНР, та їхні посольства в Україні. Це – головна засада державницького існування нації.

Під ударами червоної Москви Українська держава припинила своє існування, на території, розшматованій сусідніми державами, утворилася на Наддніпрянщині т.зв. УРСР, західні українські землі відійшли до Польщі, південні – до Угорщини, Румунії, Чехословаччини. Нація стала бездержавною, хоча москво-більшовицька пропаганда впродовж існування СРСР безуспішно переконувала українців і весь світ, що УРСР є ... державою. Донині дехто так і вважає, але ця “держава” не мала трьох найважливіших ознак, які визначають *суб’єктність* України, а саме: Національного Банку і національної валюти, національної армії і, нарешті, дипломатичного представництва в державах, які визнали Україну державою, і їхнього посольського представництва в столиці України. Проте ця, з дозволу сказати, плутанина зводиться, зрештою, не до термінології, а до суті становища нації в умовах комуністичного тоталітаризму.

Справа ускладнюється багатьма іншими чинниками, на яких варто хоча б стисло зупинитись з метою вяснення внутрішньополітичної, а відтак і літературної ситуації. По-перше, суспільно активна частина населення, в т.ч. значна частина літераторів, активно працювала на ниві художньої літератури і відродження духовної культури. Режим на початках свого існування створив більш-менш нормальні умови для розвитку літератури, коли виникали літературні угруповання, розвивалася літературна періодика, відроджувалася національна культурно-духовна сфера, охоплюючи літературу, шкільництво, науку, церкву, театральну діяльність і т.д. Почався небачений досі спалах талантів, що набули світового визнання. Це було справжнє національне відродження після багатьох десятиліть і століть уярмлення українського слова.

Сьогодні знаємо, чим усе закінчилося, і цей дивовижний етап розвитку української духовності ХХ ст. увійшов в історію як “доба розстріляного відродження”. Історики прагнули визначити умови і критерії цього явища. Так, Я. Дашкевич однозначно висловив думку, що режим свідомо відкрив можливість виявитися національному духові українців, щоб потім його фізично знищити [1]. Важко не погодитись з цією думкою, оскільки в 1929 році за інсинуаціями НКВД був відкритий т.зв. процес СВУ, коли було заарештовано величезну кількість українських письменників, діячів культури, науки і освіти, церкви, політики і т.д. Уперше про цей розгром українського духовного життя заговорили на Заході аж ... через 27 років з публікацією 1956 р. англійською мовою дослідження Ю. Луцького [2].

Згодом настав ще один удар по українству – голодомор 32–33 років, який сьогодні справедливо називають геноцидом і який підтверджують сотні і сотні архівних документів [3–6], спогадів [7, 8], жахливих свідчень очевидців і, нарешті, відображення цієї всенародної трагедії в художній творчості, та й то літераторами поза межами “імперії зла”¹, бо тема геноциду 32–33 років була під абсолютною забороною. Не дивно, що сьогодні, незважаючи на незаперечні докази, не визнає цієї трагедії геноцидом сучасна Росія та її політичний істеблшмент; з позицій ідеологічних його не приймають нинішні т.зв. “українські” комуністи, а сумнів щодо правомірності назви трагедії поширюють Партія регіонів та всі ті політичні і громадські угруповання, яких справедливо треба віднести до п’ятої колони. Можна твердити, що неприйняття терміна “геноцид” до голодомору 32–33-х років є сучасним замовленням метрополії, яка не припинила свого впливу на т.зв. пострадянський простір.

¹ Низка творів на тему голодомору опублікована за кордоном і з величезним запізненням в Україні (в дужках подаємо дати цих публікацій (перша – за кордоном, друга – в Україні): *Барка В.* Жовтий князь (1962, 1989); *Вовк В.* Легенда про колоски (1953, 2001), *Осьмачка Т.* План до двору (1951, 1998); *Ротонда* душогубців (1956, 1998); *Багряний І.* Сад Гетсиманський (1950, 1991); *Гуменна Д.* Діти Чумацького шляху (тетралогія: У запашних полях, Брама майбутнього, Розп’яте село, Ніч) (1948–1951, у повному обсязі ще досі не перевидана в Україні). Цей список, певна річ, далеко не повний.

Звісно, переслідування і нищення українства на цьому не припинялося. Адже безперервно, впродовж всього існування “імперії зла”, винищувалося українське слово: безперервно тривали переслідування письменників, яким доводилося творити на території імперії в умовах “поневоленої музи”, не допускалися до друку або грубо фальсифікувалися твори живих авторів і класиків; українську літературу подавали в “причесаному” вигляді без виявлення протесту проти поневолення, в т.ч. російсько-імперського. Протестувати можна було лише проти “чужинців” (німців, польських панів і найбільше проти своїх, таких як “куркулі”, “буржуазні націоналісти” тощо, за схемою т.зв. класовості, коли до літературних питань підходили з обов’язковою догматичною схемою, вибудованою за марксівською теорією матеріалізму і класової боротьби). Все це – кануло у вічність. Не викликає сумніву, що це була одна з генеральних настанов метрополії встановити на всій підвладній їй території єдину думку, єдине трактування історії, культури і т.д., причому з обов’язковим наголошенням виключної ролі російської (“великоруської”) літератури і культури для всіх народів імперії і для “решти” світу. Російський месіанізм, посилений шовіністичним пафосом, просто сміховинний на тлі здобутків “колоніальних” літератур. Проте метрополія знаходила в колонії ревних виконавців цієї антинаукової схеми, яка покликана була перетворитись в наукову концепцію.

На історичному етапі розвитку літератури і суспільної свідомості середини 20-х років ХХ століття виявлення українського слова, враховуючи, по суті, екстремальні умови, відбувалося не простим чином. Тим більше, коли в літературний процес включилися різні за світоглядом і своїми творчими можливостями особистості, то неважко зрозуміти, що цей процес був надивовижу строкатим, неоднозначним і неоднорідним. Поза всяким сумнівом, у цьому процесі на чільне місце виходить група М. Хвильового (ВАПЛІТЕ) з його революційними гаслами пріоритету творчості над політичними потребами, хоча політика і художня творчість у М. Хвильового органічно поєднувалися, але не розмивали одна одну. Така специфіка мислення цього письменника. Його орієнтація на Європу і гасло “Геть від Москви!”, що було сповнене потребою самостійного, а не наслідувального процесу творення оригінальної літератури, мистецтва з високим інтелектуальним поривом, очевидно, донині не втратили свого значення й актуальності в тому сенсі, що творчість – це насамперед наскрізь самостійний процес, але немислимий без національної традиції, без знань, що їх створила й нагромадила людська цивілізація, зокрема Європа як символ демократії і вільного пошуку людської думки.

Не випадково М. Хвильового підтримав М. Зеров, абсолютний знавець західної й античної цивілізації. Її значення він розумів як могутню “базу” інтелектуального розвитку національної духовності. “Ad fontes” в умовах масовості (і знецінення) художньої творчості (проти масовізму виступав М. Хвильовий) – цей клич був не просто символом інтелектуалізації художнього письменства, а необхідністю для духовної перебудови, переосмислення свого часу і своєї діяльності.

Так, у час безперервної напруги думок, з одного боку, а з іншого – шаленої критики з боку літературного і партійного офіціозу, який побачив загрозу саме в національному зміцненні українського слова, утворюється сумнозвісний розлам українства, бо, власне, були і виявляли себе й ті представники письменства чи суспільного життя, які стали на позиції офіціозу (як критик Б. Коваленко, В. Коряк, Г. Овчаров, “хитливий” Ю. Смолич, І. Микитенко як гартований партією борець на ідеологічному фронті та ін.). Це нічого не значить, що незабаром політична система багатьох їх також знищить як “ворогів народу”. Дивовижно, парадоксально: з’являються твори, написані українською літературною мовою і – спрямовані проти українців, проти історії України, яку, зазвичай, фальсифікують (від романів “Фальшива Мельпомена”, “Мир – хатам, війна – палацам”

до “Чорної віхоли”). Колонія зобов’язана виконувати ідеологічні замовлення. І в час виконання автор, як і офіційна критика, опиняються в болоті ілюзії, що нібито їхня творчість вільна. Мірою такої свободи може слугувати окупаційний роман “Прапороносці”, де брехня “визволення Європи” одягнута в національні шати псевдопатріотизму, причому з приниженням українства в особі придуркуватого Хасцького, людини без пам’яті голодомору та не менш жадливіх злочинів метрополії, але з “твердим” кличем “За Родіну! За Сталіна!” Правда в тому, що таких “героїв” було безліч: метрополія їх штампувала, як на конвеєрі. “Прапороносці” Гончара – це звичайна совєтська агітка, бо ж нічим іншим вони й не можуть бути в умовах большевицької дійсності. Автор знає, чого вимагає партійна лінія від літератури, і він дає “повістеву” ілюстрацію до партійних вимог. Тому в його трилогії знаходимо всі гасла большевицької пропаганди сьогодні [9]. (Рецензія Л. Луцького, надрукована в американській газеті “Свобода”, 1951, ч. 241). Висновок заокеанського критика різкий, але справедливий. Проте навіть вже в новому часі – незалежності України – літературознавство не спромоглося піднятися на такий рівень критики з національних, українських позицій (може, за винятком Т. Гундорової, яка сприймає “Прапороносці” як “типовий текст сталінської літератури”²), як Л. Луців. Отже, в постколоніальний, або післяокупаційний, або незалежницький період письменства усвідомлення своєї національної ідентичності ще в процесі, умовно кажучи, кристалізації.

Проблема свідомості – непроста річ. Метрополія втягувала колоніальний інтелект у свою орбіту до такого ступеня, що і творчість, і її інтерпретація повинні були однозначно збігатися з її, метрополії, ідеологічними та естетичними засадами (зрештою, яка там естетика, коли йдеться насамперед про ідеологію, що має запанувати “в усьому світі”, а отже, і політико-державна система є історично перспективною). Якийсь загал середньостатистичного “уресервіського” громадянина був просякнутий офіційною ідеологією і “проковтував” усе, що падало з високого імперського престолу. Але були швидше винятки, ніж правило: очевидно, для колоніального (“периферійного”) інтелекту “центр” явно перебрал, і тоді з’являється як форма заперечення партійно-державної політики метрополії руйнування національних цінностей роман “Собор”, розгромлений замовними рецензентами під диригуванням з центру метрополії, очевидно, насамперед через те, що цю руйнацію проводить партія. І все ж, не так уже численними були ці “протести” і далеко не масовим був захист письменника. А все це вкупі прекрасно ілюструвало “свободу творчості” в імперії.

Сьогодні, з відстані часу, можливо, легше оцінювати цю ситуацію, причому пам’ятаючи дуже важливу засаду, що все це відбувається... в колонії, що метрополія вимагає вірності її ідеям (т.зв. інтернаціоналізм, про що пізніше І. Дзюба запитує: “Інтернаціоналізм чи русифікація?”), її політиці, а вимоги “регіону” в явищі хвильовизму називає націоналістичним ухилом (націонал-ухильники). Коли ж докопуватись “до джерел”, то справедливо постане питання: чи комунізм М. Хвильового – це справді комуністична ідеологія, – і, знаючи творчість цього письменника, очевидно, є підстави ставити під сумнів його “комунізм” і його “націонал-ухильництво” [10]. Унаслідок інтерпретацій накладено на письменника штамп – комуніст, націонал-ухильник і навіть зовсім сміховинний – “вірний ленінець”.

² Гундорова Т. Соцреалізм як масова культура // Сучасність. 2004. № 6. С. 66. Наївним і непереколивим виглядає висновок Ю. Мариненка про трилогію, як “апофеоз національної самотності українців” // Мариненко Ю. Місія. Проблеми національної ідентичності в українській прозі 40–50-х років ХХ століття. Кіровоград, 2004. С. 209. І вже зовсім анахронічно звучить фраза цього дослідника про “тріумфальну ходу наших (підкреслення мое. – Л.С.) армій дорогами Європи” під час Другої світової війни (там само, с. 196). І ні слова про грабежі і насильства солдатів-“визволителів”, бо цього не бачить, на відміну від деяких російських прозаїків, автор трилогії.

Метрополія вимагає підкорення за всіма параметрами, тим більше – духовними, творчими. Вона шукає своїх “трубадурів” і, без сумніву, знаходить. Як засвідчує американська дослідниця, багато текстів російської прози ХХ ст. “посилують імперську позицію і продовжують визнавати пріоритетність імперської перспективи” [11]. Звісно, на роль “трубадура імперії” не підходили діячі “розстріляного відродження” М. Хвильовий, В. Підмогильний, М. Івченко, М. Зеров, М. Йогансен, Ю. Шпол, В. Поліщук, А. Любченко, М. Драй-Хмара, Л. Курбас, М. Куліш, Ю. Яновський, науковці Г. Голоскевич, С. Єфремов, С. Рудницький та багато-багато інших, з яких лише дехто пережив терор тоталітаризму, але, переживши, передчасно був загнаний в могилу. Не підходили тому, що були українцями й гостро відчували небезпеку втрати своєї ідентичності в умовах імперії.

Колонія зобов’язана поставляти творчий “матеріал” для ідеологічного зміцнення метрополії. В умовах глобального контролю за творчістю, тобто в умовах “поневоленої музи” це й не так важко, тим більше, коли настає психологічний злам – як інакше його назвати? – і поет з чудовим творчим минулим неокласика стає співцем “нових днів”, оспівуючи після жакливого голодомору свою Батьківщину (тобто імперію!) як “крила орла” і славлячи вождя всіх народів і часів... Сьогодні читач розуміє цю *вимушену* позицію поета, який аж у пору “третього цвітіння” пробує повернути себе до себе ж... Не менш трагічним є рання, передчасна творча смерть автора “Сонячних кларнетів” – геніального прозріння поетичного слова, що знялося до світових орбіт, після непоетичних, але римованих “Партія веде” чи “Комунізму далі видні”. Така логіка колонії, яка духовно підпорядковується метрополії і тільки в поодиноких випадках, ніяк не масових, абсолютно спорадичних, спалахує огненным словом, творчим і сокровеним, як до Другої світової війни зовсім “забутого” В. Гадзінського (якого, проте, кремлівські спецслужби знайшли і знищили разом з академіками А. Кримським, К. Студинським та П. Франком) або вдавано божевільного, що врятувало від розправи, Т. Осьмачки...

Метрополія (= імперія) провокує колонію і її інтелект на колабораціонізм, і, як слушно зазначає Е. Саїд, імперія немислима без колабораціонізму, який допомагає їй утверджуватись, проникати в усі важливі сфери життя колонії, проте з часом настає прямо протилежна реакція – націоналізм, який відкидає насильно приписувані з “центра” культурні й політичні “правила гри” [12]. Це довготривалий процес, який здебільшого увінчується виходом колонії з метрополії та виникненням самостійної держави. Втім це ніяк не значить, що новоутворена “структура” відмежована від світу і, зокрема, від метрополії, яка виступає для колишньої колонії в іншому політичному і культурному статусі.

Цей перелік покори–непокори колонії можна продовжувати, а суть одна: нація духовно (навіть за наявності дуже малої кількості ще живих літераторів) не підкорилася метрополії, і ця непокора виявилася в поезії підпілля УПА та й в самій збройній боротьбі, в бурхливих шістдесятих роках, повертаючи до свідомості злюмпенізованого, здурманеного більшовицькою пропагандою суспільства забуті чи, може, навіть втрачені духовні цінності нації, промовляючи до думки і серця про любов до слова, до України, до її історичного минулого з тим, щоб вибудувати історичну перспективу. Такої перспективи – реальної – немає в умовах імперії, але жива думка пульсує саме в цьому напрямі. Ще І. Франко, дуже тверезо оцінюючи можливість виникнення української держави, звертає увагу тогочасного суспільства на необхідність безперервної праці з самоусвідомлення найширшого українського загалу [13: 359]. Післяфранківське, післятичинівське і післяхвильовистське покоління, мабуть, розуміло, що конформізм веде до духовного занепаду, а форма непокори може мати різні вияви: то як підтекст, то

як прямий текст, виражений, скажімо, у В. Симоненка, який прагне говорити з матір'ю на самоті, а могутні імперії нехай відійдуть. До Василя Симоненка, мабуть, ніхто не піднявся до таких вершин сміливості і патріотичного, справжнього, непідробленого пафосу. І як ще далеко було до української державності, коли колонію стрясає арешти письменників, а в метрополітських ГУЛАГах кінчав життя геніальний Василь Стус, як живий символ нації, яка духовно не піддалася метрополії. Колонії необхідно було вибудувати концепцію *визволення словом* і гідну особистості концепцію *виживання* в екстремальних імперських умовах. Ліна Костенко, Василь Стус і ще кілька поетів, і ще кілька прозаїків – чи навіть кілька творів (і аж ніяк не весь “літературний фронт”) дали приклад нації, як вистояти в нерівній боротьбі з метрополією – “імперією зла”.

Тож природно виникає питання: яка ж ця література доби колоніалізму? Безперечно те, що *не радянська* [14]. (Це визначення навіть образливе для українського слова). (Під)окупаційна, тобто ідеологічно різна, навіть прямо протилежна, де наявний офіціоз і опір, покора (“ув’язнена муза”) та контрастна до неї – “звільнена муза”. Водночас це українська – національна *за своєю тотожністю*, коли її ідентичність треба шукати саме в українському мисленні, в способі вираження власного Духу, у філософії і в ментальності українця, який в екстремальних умовах, не втрачаючи своєї людської гідності, залишається непохитним – свідчень людей, які пройшли ГУЛАГи і залишилися такими ж, настільки багато, що з них справді можна скласти епопею непокори, на це виразно вказав у своїй трилогії Б. Когут [15].

Тоталітарна система – влада і в’язень – в інтерпретації Б. Когута виростає до широкого узагальнення імперії і підпорядкованих їй різних народів без елементарних людських прав. Тут діє єдиний закон підпорядкованості, в якій владу абсолютно не цікавить “гвинтик”, ніщо, бо його легко замінити тисячами інших або й знищити без будь-якого покарання за це чи, навпаки, навіть отримати нагороду за “сумлінну службу”. Проте система залежна від цього ніщо, бо з його втратою вона припиняє своє існування, тому система допускає певні, біологічно необхідні для кожного в’язня задоволення потреб, причому в найскупіших дозах. Іншими словами, це пекло, що блідне перед дантівським, бо в часи геніального флорентійця чогось подібного не було і до цього навіть не міг додуматись найпередбачливіший розум. “Компрачкоси” – все ж таки плід творчої фантазії при можливих історичних аберациях, а тут, власне кажучи, вигадки немає, задокументоване пережитим. Це – дно імперії, куди заглянути далеко не кожному вдалося.

На відміну від Солженіцина, який у своїй т.зв. викривальній прозі, все ж зберігає, як тонко помічає Ева М. Томпсон, імперський погляд на всю територію, де окраїни є такими ж для “російського серця” важливими, як і Москва, причому вивищується та ідеалізується саме росіянин і його характер перед іншими, неросіянами, коли, підсумовуючи, зазначає, зокрема, після аналізу, що “Раковий корпус” є “умілим зображенням прагнення до підкорення й утримання колоній, яке так запламувало російську історію” [11: 202], то український автор, природна річ, абсолютно позбавлений цих тенденцій, навпаки, він послідовно і скрізь підкреслює, що імперіалістична сутність влади в системі “влада і в’язень” призведе до її, імперії, розпаду. (Якщо ж говорити стосовно т.зв. демократії сучасного російського суспільства, то що менше свобод, то швидше настане фінал імперії). Іншими словами, російському письменникові бракувало погляду на імперію як на джерело зла, причину всіх нещастя народів, що перебувають у її володіння без права на встановлення національної незалежності. Звідси й утопічні, імперські проекти Солженіцина на зразок “Как обустроить Россию”, що викликали справедливую критику в незалежних сусідів.

Отож, українська література має свої глибинні якості, які й виводять її з прокurostovих термінологічних обмежень, водночас демонструючи протистояння будь-яким

обмеженням, подиктованим насамперед політичними режимами. Цей самостійницький вияв її треба, очевидно, вважати наскрізним, про що засвідчує, зрештою, історія нашого письменства навіть на відрізок ХХ століття.

1. *Дашкевич Я.* Українізація: причини і наслідки // Слово і Час. 1990. Ч. 8. С. 55–64.
2. *Луцький Ю.* Літературна політика в радянській Україні 1917–1934. К.: Гелікон, 2000.
3. Investigation of the Ukrainian Famine, 1932–1933: Oral History Projekt of the Commission on the Ukraine Famine / Ed. *J. E. Mace* and *L. Heretz*. Washington: D.C.: U.S / G.P.O., 1990. 3 v.
4. *Мухіна М.* Упокорення голодом: Зб. документів. К., 1993.
5. Голод 1933 року в Україні. Свідчення про винищення Москвою українського селянства. 2-е вид., доп. Дніпропетровськ; Мюнхен, 1993.
6. Розсекречена пам'ять. Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ–НКВД. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008.
7. Чорна тінь голодомору 1932–1933 років над Тернопіллям. Тернопіль: Джура, 2003.
8. 33-й: голод. Народна книга-меморіал / Підготовлена *Л. Коваленко* і *В. Маняком*. К.: Рад. письменник, 1991; Розсекречена пам'ять. Розд. “Очевидці про Голодомор”. С. 539–579.
9. *Луців Л.* Чиї це “Прапорносці”? // *Луців Л.* Література і життя. Літературні оцінки. Джерзі Ситі; Нью Йорк, (Б. р. вид.). С. 311.
10. *Сеник Л.* Микола Хвильовий: на ідеологічних перехрестях // Літературна газета (Маріуполь). 2007. № 11 (51); 12 (52).
11. *Томпсон Е. М.* Трубадури імперії. Російська література і колоніалізм. К.: Основи, 2008. С. 224–225.
12. *Сайд Е.* Культура й імперіалізм. К.: Критика, 2007.
13. *Франко І.* З новим роком (1897) // *Франко І.* Мозаїка. Львів: Каменяр, 2001. С. 359.
14. *Сеник Л.* Ще раз до питання: що таке українська радянська література (полемічні нотатки) // Слово і доля. Збірник на пошану Уляни Єдлінської. Львів, 2005. С. 329–335.
14. *Когут Б.* Під чорними вітрами. Роман-спогод: Кн. 1. Львів, 1995; Кн. 2. Львів, 1997; Кн. 3. Львів, 1999.

**METROPOLY, COLONY,
OCCUPATION, POSTCOLONIAL PERIOD
IN THE LITERATURE CONTEXT OF 20 TH C.**

Liubomyr SENYK

*The Ivan Franko National University in Lviv,
Department of the Ukrainian literature,
Universytetska st., 1, 79000 Lviv, Ukraine
tel. (0038 032) 239 41 90*

The article deals with essential characteristics of literature surviving various historical stages, particularly that of totalitarianism, colonial bondage and the so-called postcolonial, independent stage.

Key words: metropol, empire, colony, postcolonial period, national identity, collaborationism.

**МЕТРОПОЛІЯ, КОЛОНИЯ,
ОККУПАЦІЯ, ПОСТКОЛОНИАЛЬНИЙ ПЕРІОД
В ЛІТЕРАТУРНОМ КОНТЕКСТЕ**

Любомыр СЕНЫК

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинской литературы,
ул. Университетская, 1, 79000 Львов, Украина
тел. (0038 032) 239 41 90*

В статье говорится о существенных признаках литературы, которая переживает различные исторические этапы, в том числе находясь в условиях тоталитаризма, колониальной зависимости и в так называемом постколониальном, независимом этапе. *Ключевые слова:* метрополія, імперія, колонія, постколоніальний період, національна ідентичність, колабораціонізм.

Стаття надійшла до редколегії: 15.10.2008
Прийнята до друку: 25.12.2008